పూలరంగఁడు

చింతలపూడి శేషగిరి రావు గారు

౧

సమయము నిశీథము. ప్రదేశము భీకరారణ్యము. మీఁదు మిక్కిలి నిర్జనము. దిగంతములందు దట్టముగ వ్యాపించిన చిమ్మచీకటియందుఁ గన్నుఁ బొడిచికొనినను గానరాకుండెను. ప్రకృతికాంత నిశ్చేష్టయై నిదురించుచున్న స్త్రీరత్నమువలె చైతన్యముఁ దక్కి యుండెను. నిదురయందున్న వనిత యప్పుడప్పుడు దోమకాటు మొదలైనవాని వలన నవయవములు కదలించునట్లు ప్రకృతి కూడ నప్పుడప్పుడు కొంచెము చలనముఁ గలిగియుండెను. ఇట్లు కతిపయదినములు గడచిన వెనుక నాకసము మేఘావృతమై యీఁదురుగాలి 'భంయి' 'ఛంయి' మని వీచి వన్యపాదపంబుల సమూలంబుగఁ బెకలింప మొదలిడెను. అప్పుడప్పుడు కానిపించు సౌదామినీలతల దివ్యకాంతులు తప్ప వేఱొండు కాంతి లేకుండెను. అంతటఁ గుంభవర్షము వర్షింప భూమియంతయు జలమయంబగు మిట్టపల్లము లేకమయ్యెను. కొంతనడికి వానయు గాలియుఁ దగ్గియాకసము మెప్పటియట్లఁ దేజోవిరాజితంబై ప్రకృతికాంత తన సహజస్వరూపముఁ గైకొనెనుగాని యింకను మెఱుపులు తగ్గలేదు. ఇట్టి యర్ధరాత్రమున, నిట్టి ప్రళయాశనిపాత సమయంబున, నిట్టి ఘోరారణ్యమునఁ గర్కశశిలావృతంబయిన నొక యిఱుకుమార్గమున నొకమనుజుఁ డొకకట్టెలమోపు శిరముపై నిడికొని, యొకగొడ్డలి భుజముపై నుంచి మోపుయొక్క భారమును దగ్గించుటకుఁ గాఁబోలు మోపునకు వెనుక ప్రక్కగొడ్డలి నూఁతగ నొనర్చి నడువలేక నడువలేక

నడుచుచుండెను. ఈతఁడింతవఱకుఁ బ్రాణములఱచేతఁ బట్టుకొని యేచెట్టు క్రిందనో తలదాచుకొని యిప్పుడు బయలుదేరియుండనోపు. ఈతనివయ స్సిరువదియైదువత్సరముల కెక్కుడుగ నున్నట్లు తోఁపదు. ఎగుడుదిగుడుగఁ గొట్టఁబడిన కట్టెలవిధమును, వదులువదులుగఁ గట్టఁబడి కుదిరియుఁగుదురకుండఁ దలపైఁబెట్టుకొనిన మోపువిధమునుజూడ నీతఁ డీవృత్తికిఁ జిరపరిచితుఁడుకానట్లు తోఁచెడిని. దేహసౌకుమార్యమును, శరీరచ్ఛాయయు, శరీరాచ్ఛాదనకైనను సరిపోని చినికివస్త్రములనుజూడ నీతఁ డొక బ్రతికిచెడ్డ యుత్తమకులీనుఁడనియు, విధివశమున నిట్టిదుస్థితికి వచ్చెననియు నూహింపవచ్చును. పాప మీపాంథుఁడు భయవిహ్వలుఁడై ముందు వెనుకల బెదరిబెదరి చూచుచుఁ, జీమ చిటుక్కుమనిన గుండె లవిసి హఠాత్తుగ నిలువఁబడుచు, మరల ధైర్యము దెచ్చుకొని ముందునకు సాగుచుఁ గాలుజారి పడఁబోవుచు మరలఁ గాలు నిలువద్రొక్కుకొనుచుఁబయన మొనర్చుచుండెను. అట్లయ్యు మనోవీథియందు భావపరంపర లేవియో వచ్చుచునేయుండెను. ప్రాయశః తనకుఁ బ్రాప్తించిన దైన్యస్థితింగూర్చియో ఇంటియొద్దనున్న భార్యాపుత్త్రుల దీనావస్థంగూర్చియో, జరాభారమునఁ గ్రుంగికృశించి చావునకుసిద్ధముగనున్న తల్లింగూర్చియో, తలపోయుచుండనోపు. కొంతకాల మిట్లుగడచిన పిమ్మటఁ గన్నుచెదఱునట్లొకతీవెమెఱపు మెఱయ నాతఁడు తననివాసస్థల మొకకూతవేటుదూరమున కెక్కుడు లేదని తెలిసికొని కొంతధైర్యముఁ దెచ్చుకొని వడివడిగ నడువసాగెను.

౨

గోపాలరావునాయఁడు వెలమవంశమునందు గొప్పకుటుంబమునఁ బుట్టినవాఁడు. ఇంటిపే రాకులవారు. నివాసస్థలము రాజమహేంద్రవరము. తల్లిదండ్రు లితనికి బాల్యమునందే హూణవిద్యాభ్యాసముఁ జేయించిరి. ఇతఁ డాకాలమునాఁటి యప్పర్ సెకండరీ (Upper Secondary) పరీక్షయందు తీర్ణుఁడై సర్కారు కొలువునం దిరువదిరూప్యముల వేతనమునకుఁ గుదిరెను. రానురాను వేతనాభివృద్ధిఁ గాంచుచు రాబర్ట్సన (Robertson) న్ననుకలెక్టరుగారియొద్ద నాంగ్లేయ ప్రధానలేఖకుఁడయ్యెను. గోపాలరావునాయఁడు తనబుద్ధిసూక్ష్మతవలనను మాటనమ్మకమువలనను దనయజమానుని ప్రాపకము గొలఁదిదినములలోనే సంపాదింపఁగలిగెను. యజమానుఁడును దన లేఖకుని మిక్కిలి దయార్ద్రహృదయమున నాదరించుచు, నతని సౌశీల్యమున కచ్చెరువందుచు నతని కేదోయొక గొప్పబహుమాన మిచ్చితీరవలయునని గట్టిగ నిశ్చయించుకొనెను. గోపాలరావునాయని కొక్కఁడే కొమరుఁడు గలఁడు. అతనిపేరు రంగారావు. ఆంగ్లేయభాషవలని లాభనష్టములను, సేవకవృత్తియందుఁ గల సాధకబాధకములను బూర్తిగ ననుభవించినవాఁ డగుటంజేసి గోపాలరావునాయఁడు తనకుమారు నాంగ్లవిద్యయందుఁ బ్రవేశపెట్ట నిచ్చగింపలేదు. రంగారావు తెలుఁగుమాత్రము కొలఁదిగ వ్రాయను జదువను నేర్చినవాఁడు. తల్లిదండ్రుల కేకపుత్త్రుఁడు కావుటంజేసి చిఱుతప్రాయమునుండియు

నీతఁడు మిగులగారాబముతోఁ బెరిగెను. ఈతఁడు కొంతకాలమువఱకు నిర్వ్యాపారుఁడై యూరక తినితిరుగుచుండెడివాఁడు. విలువగల దుస్తులు ధరించి యిట్లు తిరుగుచుండుటం జేసి జను లీతనిఁ బూలరంగఁ డని పిలుచుచుండిరి. ఇట్లు కొండొక కాల మేగ 'ఉద్యోగం పురుష లక్షణ' మ్మని యుండెఁ గాన తండ్రి తన కుమారుని నిరుద్యోగిగ నుంపనొల్లక కొంత ధనమిచ్చి చిన్నవ్యాపారమునందు దింపెను. రంగారావు తనబుద్ధిచాకచక్యమున వర్తకమునందు శుక్లపక్షచంద్రునివలె దినదినక్రమాభివృద్ధి గాంచుచుఁ దుదకు రత్నములందును వజ్రములందును నోడవర్తకమునుగూడ సాగించెను. గోపాలరావునాయఁడు తనకుమారుని యౌన్నత్యదశఁ గాంచి పూర్తిగ నానందింపకపూర్వమే యకాలమృత్యువువాతం బడుట సంభవించెను. రాబర్టుసన్ దొరగారును పెన్షన్ దీసికొని స్వదేశమున కేగిరి. 'అత్యుచ్ఛ్రయః పతనహేతుః' అనునట్లు రంగారావు జీవితసాధమునకుఁ బతనకాలము సమీపించినది. అతఁడు నిర్లక్ష్యముతో నతివిరివిగ వ్యాపారమును సాగించెను. పిన్నవయస్కుఁడు. ముందువెన్క లారయుశక్తి లేదు. మందలించుటకుఁ దండ్రి లేఁడు. తనకుఁగలయావదాస్తిని దాకట్టుపెట్టి పదిలక్షల రూప్యములవిలువగలరత్నములనువజ్రములను విదేశమున కెగుమతి జేసెను. దినములు, వారములు, పక్షములు, మాసములు నొకటిరెండువత్సరములుగూడఁ గడచినవి. కాని తా నెగుమతి జేసిన యోడజాడ యించుకంతయుఁ దెలియదయ్యె. పాపము! ఏమి చేయఁగలఁడు? రంగారావునాయఁడు తుపానువలన నోడ బద్దలై యుండునని నిశ్చయించుకొనెను. నిర్విణ్ణుఁడయ్యెను. హృదయపేటిక బీటలువాఱెను. అతనిపరిస్థితులను దెలిసికొని కొలఁదిదినములలో ఋణదాతలు పైకొని యాస్తినంతయు వశపఱచుకొని కట్టుగుడ్డలతో బైటికి వెడలననిచిరి. నిస్సహాయుఁడై రంగారావు గర్భవతియైనభార్యను, పసిపాపయైనపుత్రుని వృద్ధయైన తల్లిని వెంటనిడుకొని పూ[illegible] కట్టెల నమ్మఁజాలక గ్రామాంతరమున [illegible]యెను.

సమాప్తి సంఖ్య...

3 తే..17-10-

పోలవరగ్రామమునందుఁ బాడువడినసత్రమొండు కలదు. చాలకాలమునుండి నిరాదరింపఁబడుటం జేసి యది మిక్కిలి శిథిలావస్థయందుండెను. ఆకారణమున నది గ్రుడ్లగూబలకును గబ్బిలములకును నివాసస్థల మయ్యెను. ముందుప్రక్కనున్న వసారామీఁది పెంకులు బొత్తుగఁ బోయి వాసములమీద సమర్చఁబడిన వెదురుకూర్పు మాత్రము కానుపించుచుండెను. ఎడమప్రక్కనున్న గోడలు నేలమట్టముగుటం జేసి యాభాగమందలి కప్పుగూడ నేలపాలయ్యెను. మిగిలిన భాగములందు నహితము సూర్యచంద్రులు నిత్యము వాహ్యాళి సల్పుచుందురు. కుడిప్రక్కనున్న యొక్కగది మాత్రము కొంచెము నివాసయోగ్యముగ నుండెను. ఈగదికి ముందువసారాయం దొక యరుఁగుగలదు. సత్రముచుట్టును జిల్లేడు ఉమ్మెత్త, మొదలగుపెట్లచ్చటచ్చట గుంపులుగుంపులుగఁ బెరిగియుండెను. ఒకనాఁటియర్ధ

రాత్రమున వసారాయందుఁగల యరుఁగు మీఁద నొకస్త్రీ పెద్దపెట్టున రోదనము చేయుచుండెను. ప్రక్కన నొకబాలుఁడు కారణము తెలియకయే తల్లి యేడ్చుచున్నది గానఁ దానును వెక్కి వెక్కి యేడ్చుచుండెను. వీరిద్దఱికిని ముందు నాపాదమస్తకము గుడ్డకప్పఁబడిన యొక మానవాకారముగలదు. ప్రాయశః యిది యొకశవమై యుండవోపు. పాపమాస్త్రీ మధ్య మధ్య తనయు నోదార్చుచు నిదురింపుమని బ్రతిమాలుచుఁ దా నల్లే యేడ్చుచుండెను. ఆమె యేమాత్ర మలికిడిమైనను ముందునకు వంగి యట్టునిటు చూచుచుండెను. దీనినిబట్టి చూడ నామె యెవరిరాకకొఱకో నిరీక్షించుచుండెనని తోఁచెడిని. కొంతసేపిట్లుగడచెను. ఆమె పరాకున నున్నసమయమున నొకకట్టియలమోపు క్రిందఁబడినట్లు శబ్దమయ్యెను. రొప్పుచు రోజుచు నొకవ్యక్తి లోనికివచ్చుచుండ నావనిత యెదురుగ నేగి• కౌఁగిలించుకొని పూర్వముకంటె నెక్కుడుగ నేడ్చుచు నస్పష్టోచ్చారణముతో "ఆహా! నేను గాపురమునకు వచ్చినదిమొదలు కన్నతల్లి కన్న మిన్నగ నన్నాదరించెనీ యత్త యీలోకమును విడిచిపోయినది. ఆమెకును మనకును నేఁటితో ఋణము తీరిపోయినది" అనెను. ఈమాటలు శ్రవణపుటంబులు సోఁకఁగనే యానూతనవ్యక్తి తటాలున నేలంగూలి కొంతతడవు విలపించెను. పాపము! భార్యను భర్తయు భర్తను భార్యయు ననునయింపవలసిన దేకాని యితరులెవ్వరు లేరుగదా! కొంతతడవునకు భర్త కొంచెము ధైర్య మవలంబించి తా నా సాయంసమయమునఁ గట్టెలఁ గొట్టుటకుఁ దత్ప్రాంతారణ్యమున కేగఁ జీకటిపడుటయుఁ ద్రోవఁదప్పి యడవియంతయుఁ గలయఁదిరుగుటయు, మధ్యేమార్గమునఁ బెనుగాలివీచికుంభవర్షము వర్షించుటయు మొదలుగాఁగల తన కథను సవిస్తరముగ భార్య కెఱుకపఱచెను. భార్యయుఁ దాను పిండివిసరి తెచ్చినయల్పద్రవ్యముతో సొలెడునూకలంగొని వండి బాలునకు గొంతయిడి తానర్ధాన్నమే భుజించి మిగిలినది మఱునాటికి మిగుల్చుటయు, నత్తగారిమరణవేదనయు, భర్త రాక తడవయ్యెనని తా ననుభవించిన మనోవేదనయు, మొదలుగాఁగల తనవృత్తాంతము నంతయు భర్తకు వినిపించెను. ఇట్లారాత్రి మూఁడుజాములు గడచి నాల్గవజాము ప్రారంభమయ్యెను. ప్రక్కనున్న యేనాదివానికోడి ఱెక్కలు తటతట నార్చి, మెడ ముందునకు సాచి, కొక్కొరకో యని కూయసాగెను. భర్త యిట్లు మాటలాడుచు గోడకుఁ జేరఁబడి యించుక నిద్రించెను; కాని భార్యకు నిదురరాదు. గర్భమునందు సన్నసన్నగ నొప్పి ప్రారంభమయ్యెను. అదియే క్రమక్రమముగఁ బెద్దదై ప్రసవవేదనగా మాఱెను. పాప మాసుశీల తన్నావరించిన పీడాభరమున భర్తను మేల్కొల్పి యిదమిత్థమని తెల్పఁజాలదయ్యె. కొంతవడికి భర్త మేల్కాంచి సకలమును గ్రహించెను. కాని యేమిచేయును? పిట్టలు 'పీచు' 'పీచు' మనుచుండెను. కాల్యకృత్యములఁ దీర్పవచ్చిన జనసమూహామునం దప్పుడే కట్టెలరంగనితల్లి మరణించె ననువార్త వ్యాపించెను.

౪

సూర్యోదయకాలమునకు శిశూదయ మయ్యెను. నిస్సహాయురాలైన రంగనిభార్యయే యన్నికృత్యములను నెరవేర్చుకొనెను. కట్టెల రంగనియింటఁ జావుపుట్టుక లొక్కమాఱు సంభవించెను.

ఆహా!

"గురువులరాక దాసిమృతి
　గుఱ్ఱపుదాడియు నల్లునల్కయున్
వరసతిగర్భవేదన వి
　వాహము విత్తులఁ జల్లుకార్తెయున్
పొరుగున నప్పుబాధ చెవి
　పోటును వీథిని దొమ్మరాటయున్
కలుగ దరిద్ర మాద్రికముఁ
　గల్గు నొకప్పుడె కృష్ణభూవరా!"

యనినట్లు రంగనికిఁ జిక్కులన్నియు నొక్కమాఱు సంభవించెను. తల్లికిఁ బ్రేత కర్మ నెనర్చుటకుఁగాని కుమారునకు జాత కర్మ నెనర్చుటకుఁగాని రంగనిచేతియందు గ్రుడ్డిగవ్వయు లేదు కాన గడచిన రాత్రి తా నుదెచ్చినమోపు నెత్తిపై నిడుకొని వీథివీథిని "కట్టెలుకట్టెలో" యనియఱచుచు బయలుదే రెను. జాముప్రొద్దెక్కినది. రాజమహేంద్రవ రమునుండి పోలవరమునకు రాదారిపడవ వచ్చి నది. పోస్టాఫీసు (Pcst Office) నందు టపా పగులఁగొట్టి పోస్టుజవాను లెవరియుత్తరములు వారు తీసికొని యెవరివాడకు వారు బయలు దేరిరి. అందొకజవానునొద్ద "ఆకుల గోపాల రావునాయని కుమారుఁడు రంగారావునా యఁ" డను చిరునామాగల జాబులు రెండు గలవు. అతఁడు గ్రామమంతయుఁ దిరిగినను రంగా రావునాయని జాడఁ దెలిపినవారు లేరైరి. రంగారావునాయఁడు చిఱుతప్రాయమునఁ బూల రంగఁడై తిరిగినదియు నిప్పుడు కట్టెలరంగఁడై కట్టెల నమ్ముచున్నదియు నాయూరివారెవరికిఁ దెలియును? రంగఁ డట్టు లాకట్టెలమోపును నాలుగణాలకు విక్రయించి విక్కిలి యాతు రముతో గృహోన్ముఖుఁడై చనుచుండ మార్గ మధ్యమున నిరువురు పోస్టుబంట్రౌతు లిట్లు మాటలాడుచుండిరి.

ప్రథ:—'ఆకుల రంగారావునాయఁడు_ పోలవరం-' అని యీజాబుపై నున్నది. ఊరం తయుఁ దిరిగినను వానిజాడ తెలియలేదు.

ద్వితీ:—ఏమి చేయఁగలవు? మఱల వ్రాసినవారికిఁ బంపుము.

ఆకుల రంగారావునాయఁడని రంగని చెవిసోకినంతనే యాశ్చర్యపడుచు నాతనిగు రించి యేమిమాటాడుచుంటిరని ప్రశ్నించెను. ఆతఁడు తమ కవ్వీధమైనసహాయముఁ జేయ నోపఁడని కాబోలు! వారు ప్రత్యుత్తర మీ యకుండిరి. కాని రంగఁడు రెండుమూఁడుసా రులట్లు నొక్కినొక్కి యడుగ నాతనికి రెండు జాబులు గలవని ప్రత్యుత్తరమిచ్చిరి. రంగని యాశ్చర్య మినుమడించెను. తానే యామను జుఁడ నని యొప్పించునప్పటికి రంగనికిఁ దలప్రా ణము తోఁకకువచ్చెను. అతఁ డిట్టులా రెండు జాబులను దీసికొని యందొకటి విప్పిచూచెను. ఆకాగితపుఁ బైభాగమున 'రాబర్ట్సన్ లంబా ర్డి స్ట్రీటు, లండన్- (Robertson—Lombardy Street, London)' అనియుండెను. ఇంకను దిగు

వకు రాఁగఁ, దనకు సంతానము లేమిం జేసి తనకుఁ గల యాస్తియందుఁ గొంతభాగము విద్యావ్యాప్తికిని గొంతభాగము బీదలకును బంచియిచ్చి మిగిలిన రెండులక్షల పౌనులను దనయాదరణకు మిక్కిలి పాత్రుఁడైన గోపాలరావునాయని కుటుంబమునకుఁ జెందఁ జేసితి ననియు నాపైక మాతనిపుత్రుఁడు రంగారావు నాయఁడు మదరాసునఁగల యిండియన్ నేషనల్ బ్యాంకు (Indian National Bank) లోఁ దీసికొనవచ్చుననియు వ్రాయబడి క్రింద రాబర్ట్సన్ సంతకముతోఁ గలదు. రంగని కది కలయో నిక్కువమో తెలియదయ్యె. తా నెచ్చటనుండెనో యేమిచేయుచుండెనో కొంతతడవు మఱచిపోయెను. కొంచెము మనఃస్థైర్యముఁ దెచ్చికొని రెండవజాబు విప్పిచూచెను. అది కాకినాడనుండి యొక బాల్యస్నేహితుఁడు వ్రాసినది. అందు రంగారావునాయని యోడ జర్మనీతీరమునందుఁ గనుఁగొనఁబడెననియు నచటిసర్కారువారు మరల హిందూదేశమునకుఁ బంపిరనియు నది యిప్పుడు రంగూన్ పట్టణముఁ జేరెననియుఁ దనకు వార్తవచ్చెనని వ్రాయఁబడియుండెను. ఆహా! రంగని సంతోషసముద్రమునకుఁ బారము లేదు. పేదకుఁ బెన్నిధి యబ్బటయున్న నిట్టిదియే యైయుండనోపు. రంగఁడు జాబులను రెంటిని దీసికొని యింటి కేగి యాశుభవార్త భార్యకు వినిపించి యామెనుగూడ సంతోష సముద్రమున నోలలాడఁ జేసెను. తత్కాలమునఁ దనకుఁగల నాలుగణాలతోడనే జననికిఁ బ్రేతకర్మ యొనర్చి లే దనిపించుకొనెను. పాపము! పూలరంగఁడు కష్టాల రంగఁడై దైవకృపవలన మఱలనొకపరి పూలరంగఁడు కాఁబోవుచున్నాఁడు.

శాస్త్రి

బసవరాజు అప్పారావు గారు, బి. ఏ.

ఏనాఁటినాటితినో
    యీవలపుమాను,
చిట్టి, లతలా నన్ను
    చుట్టుకున్నావు!
వెనకజన్మలో యేమి
    పెట్టిపుట్టితిమొ,

బంగారుపంటంటి
    పసిబాల కలికి!
పెట్టి యెవరినియేమి
    తిట్టుకున్నామొ,
ఇచ్చినదైవమూ
    మర్చిపోడాయె!